

Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.

УДК 911.375:330

**ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО ЯКІСНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ: ПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ**

Інна Поплавська

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна*

Досліджено підходи щодо оцінки добробуту населення з позиції якісних показників. Проаналізовано різні підходи щодо якісної характеристики добробуту на просторовій основі. Використовувались матеріали вітчизняних та закордонних науковців. Означено, що на формування добробуту населення впливає низка різноманітних чинників, зокрема економічних, соціальних та політичних.

Ключові слова: якість життя, добробут, географія добробуту, вимірність добробуту.

**FORMATION OF APPROACHES TO THE QUALITATIVE CHARACTERISTICS
OF POPULATION WELL-BEING: SPATIAL ASPECTS**

Inna Poplavska

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Approaches to assessing the well-being of the population from the standpoint of qualitative indicators have been studied. Various approaches to qualitative characterization of well-being on a spatial basis are analyzed. The materials of domestic and foreign scientists were used. It was noted that a number of various factors, including economic, social and political, affect the formation of the population's well-being.

Keywords: quality of life, well-being, geography of well-being, measurability of well-being.

Добробут населення в значній мірі залежить від рівня функціонування на території різних складових національної економіки. Просторове вирівнювання умов життя є одним із «класичних» напрямів соціальної географії, проте цивілізаційний розвиток висуває все нові вимоги до рівня життя і комфортності проживання, тому перед соціально-географічними (суспільно-географічними) дослідження постають все нові завдання в цій царині. Сьогодні серед вимог, яким має відповідати сучасне українське суспільство, слід назвати відповідність характеристик розвитку цілям сталого людського розвитку.

Розглядаючи добробут з географічної точки зору ми акцентуємо увагу на його просторовій диференціації. Географія добробуту варто розглядати як складову суспільної географії, на яку зараз впливає низка зовнішніх подразників, що швидко змінюється, серед яких варто виділити складність, зв'язок і плинність [5]. Благополуччя, якість життя та щастя є поняттями, якими сьогоденне суспільство прагне пояснити складність і взаємопов'язаність поточної соціальної та економічної реальності. Досить часто характеристику добробуту позначають такими катюгоріями, як економічний, матеріальний, об'єктивний, фізичний. В усіх випадках їх розгляд відбувається на просторовій основі, що в черговий раз підтверджує географічну (просторову) сутність цієї дефініції.

В сучасних суспільно-географічних дослідженнях все частіше увага переключається від кількісно-статистичних показників (економічних, наприклад ВВП) до неекономічних, ключовим з яких є якість життя. Як наслідок, вивчення добробуту знаходить своє місце у все більшій кількості наукових розвідок у різних наукових напрямках вивчення. Американська клініка Мейо (2021) опублікувала звіт «Стан благополуччя 2020–2021». Згідно з ідеями В. Тібєріуса, благополуччя займає важливе місце в моральній філософії [14]. Опитування Gallup також публікує свій індекс добробуту під назвою *Gallup-Sharicare Global Well-Being Index* (Gallup online). Світовий банк визначає бідність через добробут і визначає її як «виражену депривацію в добробуті». Це аргументи щодо утвердження даного терміну в сучасному науковому світогляді. За словами Т. Шванена та С. Аткінсона, «протягом останніх десятиліть концепція добробуту стає все більш потужною в академічних колах і особливо за їх межами. Це не лише одвічні філософські

**Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.**

питання, – що являє собою хороше життя, яке зараз зазвичай (пере)формулюють як питання про добробут; цей термін все більше позиціонується як бажаний результат і нормативний критерій, за яким можна оцінювати практику споживання, оплачувану роботу та роботодавців, транспортні системи, міста, урядову політику та, власне, результативність штатів» [13, с. 98].

Як стверджує В. Тіберіус, «благополуччя – це життя, яке йде добре для нього або для неї» [14, с. 7110]. Однак іноді в житті все йде не так, ми називаємо цей стан хворобою. Ідеально така модель прагне до прямолінійності та простоти сприйняття. Однак будь-яка прямолінійність зникає, коли намагаємося концептуалізувати якість життя, добробут чи щастя [5, с. 19].

Сучасні наукові дослідження досить часто раціоналізують зміст добробуту у формі якості життя [15]. Ф. Мурґаш та Ф. Петрович концептуально оцінюють благополуччя як частину якості життя, зокрема його суб'єктивного виміру [11]. З цього випливає, що поняття благополуччя має бути частиною поняття якості життя. Якість життя складається з двох вимірів, окрім суб'єктивного, це також об'єктивний, просторовий вимір, який називається якістю місця. Розташування може бути просторовою одиницею на будь-якому ієрархічному рівні. Обидва виміри мають частини зі значеннями вище середнього та нижче середнього, у суб'єктивному вимірі це благополуччя та погане самопочуття; в об'єктивному вимірі це хороша якість місця та погана якість місця.

В. В. Дружиніна та А. І. Макаров, пропонуючи підхід до оцінювання добробуту населення на місцевому рівні, ототожнюють поняття «добробут населення» із поняттям «рівень та якість життя» і розмежовують у його структурі такі складові: виробнича, доходна, економічна, демографічна, освітня та майнова (щоправда такий підхід ускладнює пошук заходів та можливостей підвищення добробуту населення). Примітно, що вітчизняні дослідники цього питання роблять акцент на головних індикаторах добробуту населення як на державному рівні, так і на рівні окремого індивіда, проблемах їх точного визначення, а також установа залежностей або можливостей зв'язку між добробутом населення та економічними реаліями.

Географія добробуту ґрунтується на знанні того, що ці явища мають просторовий вимір, який є необхідним особливо для цілісно зрозумілої якості життя. Епістемологія географії благополуччя базується на знанні того, що воно складається із суб'єктивної просторово диференційованої задоволеності життям. Це відрізняє її від географії якості життя, яка фактично є географією якості місця, утвореної набором об'єктивних показників оснащення та інших змінних, які формують якість місця. Дійсно, так само як добробут не є якістю життя (разом із поганим самопочуттям воно утворює суб'єктивний вимір якості життя), географія добробуту не є географією якості життя. Об'єктивний вимір якості можна визначити як «емоційну та когнітивну оцінку зовнішніх, просторово диференційованих матеріальних і нематеріальних умов для хорошого життя» [10, с. 311].

За словами Дж. Раппапорта, важливість якості життя або добробуту для географів зростає, але вона ще не досягла рівня, порівнянного з позицією якості життя в економіці, не кажучи вже про психологію чи медицину [12]. Підтвердженням цього факту є, серед іншого, єдиний методологічний підхід, який пов'язує географію з добробутом в Енциклопедії дослідження якості життя та добробуту [9].

Добробут є складним багатозначним поняттям, яке має багатогранний характер, оскільки характеризується поєднанням соціальної та економічної складової, одна з яких є механізмом досягнення цілей іншої, коли соціальні показники досягаються за рахунок економічних і навпаки. На формування добробуту населення впливає низка різноманітних чинників, зокрема економічних, соціальних та політичних. Добробут концептуалізується нами як відчуття, що виникає в результаті домінуючих приємних станів задоволення, здоров'я, емоційного насичення та хороших соціальних стосунків, які відчуються в комфортному для проживання середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдовин М. Л., Зомчак Л. М., Мішук Т. В. Аналітика сучасного стану добробуту населення України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1419/1366>

**Міжнародна науково-практична конференція
«ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА І НАУКА: ВИКЛИКИ І ПОСТУП»,
присвячена 140-річчю географії у Львівському університеті
Україна, м. Львів, 18–20 травня 2023 р.**

2. Дружиніна В. В., Макаров А. І. Результативність оцінки добробуту населення на місцевому рівні. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4946>
3. Кузишин А. В. Регіональний вимір соціально-політичних процесів: теорія, методологія та практика суспільно-географічного дослідження: автореф. дисер. ... д-ра геогр. наук. Тернопіль, 2021. 40 с.
4. Соціальна географія: підручник / за ред. Л. М. Немец та К. В. Мезенцева. К.: Фенікс, 2019. 304 с.
5. Hanell T. Regional quality of life in the EU. Comprehending the European space beyond GDP beyond the capability approach. Doctoral Dissertation. Aalto University, 2018.
6. Kavetsky I. Regional differentiation of the service sector development in selected European countries. *European Journal of Service Management*. 2018. Vol. 28/2. P. 193–200.
7. Kuzyshyn A. Geospatial Study of Human Development Index of Ukraine in the Light of Regional Indicators. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*. 2014. Vol 27. S. 67–74.
8. Kuzyshyn A., Poplavska I. The Analysis of the Regional Dimension of Human Development in Ukraine. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*. 2017. Vol 31. S. 111–119.
9. Michloc A. C., ed. Encyclopedia of quality of life and well-being research. Cham (Springer), 2014.
10. Murgaš F. Geographical conceptualization of quality of life. *Ekológia*. 2016. Vol. 35. P. 309–319.
11. Murgaš F., Petrovič F. Geography of well-being: Czech experience. *Geografický časopis*. 2022, Vol. 74, no. 2, P. 181–194. DOI: <https://doi.org/10.31577/geogrcas.2022.74.2.09>
12. Rapport J. The increasing importance of quality of life. *Journal of Economic Geography*. 2009. Vol. 9. P. 779–804. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbp009>
13. Schwanen T., Atkinson S. Geographies of wellbeing: An introduction. *Geographical Journal*. 2015. 181. P. 98–101. DOI: <https://doi.org/10.1111/geoj.12132>
14. Tiberius V. Philosophical theories of well-being. *Encyclopedia of quality of life and well-being research*. Cham (Springer). 2014. P. 7110–7114.
15. Western M., Tomaszewski W. Subjective wellbeing, objective wellbeing and inequality in Australia. *PLoS One*. 2016. Vol. 11(10): e0163345. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0163345>

* * *

УДК 911.3

**ПЕРЕБІГ ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКОГО
МІЖДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ**

Владислав Моргацький

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна

Розкрито поняття історико-географічного процесу. Подано погляди різних фахівців кінця XIX – початку XXI століття щодо формування українсько-білоруської межі, що базовані на етнічних, мовних, археологічних та інших дослідженнях. Детально розкрито процес делімітації кордону між Українською та Білоруською Народними Республіками як національними модерними державами. Охарактеризовано перебіг історико-географічних процесів на поліських територіях у контексті розмежування від міжвоєнного періоду і завершуючи відновленням державності України та Білорусі. Окреслено особливості Берестейщини, Гомельщини та Стародубщини як територій, що формують українсько-білоруську контактну зону. Вказано на проблеми функціонування міждержавного кордону з урахуванням проблем двосторонніх відносин України і Республіки Білорусь.

Ключові слова: Полісся, Україна, Білорусь, Берестейщина, Стародубщина, етнічна межа, державний кордон.

**THE COURSE OF HISTORICAL-GEOGRAPHICAL PROCESSES IN THE CONTEXT
OF THE FORMATION OF THE MODERN UKRAINIAN-BELARUSIAN
INTERSTATE BORDER**

Vladyslav Morhatskyi

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine

The publication reveals the concept of the historical-geographical process. The views of various experts of the late 19th – early 21st century regarding the formation of the Ukrainian-Belarusian border, which are based on